

International Refereed Journal / Uluslararası Hakemli Dergi

Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi Karaelmas Journal of Educational Sciences

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kebd>

Multiple Examination of Graduate Theses within the Scope of Graph Literacy in Social Studies Teaching

Remzi NAMAL¹

Received: 02 August 2021 Accepted: 05 July 2022

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the postgraduate theses made between 2006-2020 within the scope of graphic literacy in social studies teaching in Turkey in terms of purpose, method, results and recommendations. The research was carried out using the document analysis model, one of the qualitative research methods. The sample of the research consisted of 9 postgraduate theses reached by criterion sampling method from the postgraduate theses registered in the database of the National Thesis Center of the Council of Higher Education. The data were divided into 11 themes in connection with the research questions with thematic content analysis method and analyzed in terms of research year, level, category, method, model, sample, data collection tools, data analysis, research topics, results and suggestions. As a result of the research, it was revealed that the postgraduate theses made within the scope of graphic literacy in social studies education were mostly made at the master's level and no thesis study on the subject was made between 2012-2017. In the theses, it is generally focused on determining the level of skill and comprehension; It has been seen that there is not enough space to develop the skills of drawing and interpreting graphics. It was seen that the achievement test was preferred the most as a data collection tool. It was concluded that more than half of the total study group in the theses consisted of 7th grade students, and the categories with which the graphic literacy level was most related were the categories of residence, gender, graphic drawing and interpretation skills. In addition, it has been determined that some suggestions that are not directly related to the research results are included in the theses. In line with these results, some suggestions were made.

Keywords: Graph Literacy, Graduate Theses, Social Studies

Ethical Committee Date / Number : Ethics Committee Permission is not Required.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

The aim of this research is to examine the postgraduate theses made within the scope of graph literacy in social studies teaching in Turkey in terms of purpose, method, result and suggestions variables. Graph literacy, as a type of literacy, includes lifelong skills and provides many advantages to social studies teaching. Due to its importance, these studies should be examined in a multidimensional way in order to see where we are in the researches on graph literacy in social studies teaching. This research is important in terms of showing the state of postgraduate research on graph literacy, which is very important due to its contribution to decision making, analyzing information and multidimensional thinking in social studies teaching.

Methods

This research was carried out using the document analysis model within the scope of the qualitative approach. The universe of the research consisted of 9 postgraduate theses, which were scanned in the YOK thesis database and published between 2006 - 2020. In order to collect data for the research, 9 postgraduate theses, which were made

¹ Teacher, N.M.E. namal2506@gmail.com [0000-0002-5593-691X](https://orcid.org/0000-0002-5593-691X)

within the scope of graphic literacy in social studies teaching in Turkey between 2006-2020 and can be scanned in the YOK thesis database, were used. The data obtained were analyzed according to the thematic analysis pattern, one of the content analyzes.

Results

In the findings obtained from the distribution of the theses according to the levels, it is seen that 8 of the theses were made at the master's level and 1 of them was at the Ph. D. level. It is noteworthy that there are not enough thesis studies at the doctoral level in the theses made within the scope of graphic literacy in social studies teaching. When the literature is examined, it is seen that there is no study examining the postgraduate theses made within the scope of graphic literacy in social studies teaching. When the findings about the distribution of research methods used in theses are examined, it is seen that mostly quantitative approach and mixed approach are used. According to the results of the research, it is seen that the achievement test is the most used data collection tool and the descriptive survey model is used as the model. Another important point is that the population of the research is mostly composed of secondary school 7'th grade students. In the distributions obtained according to the results, it is seen that the effectiveness and skill-based teaching practices affect the teaching positively, increase the interest in the course and have a positive effect on academic success.

Discussion and Conclusions

In the distribution of the suggestions obtained from the theses according to various variables, it is seen that the suggestions in the theses are mostly skill-activity-application, real life-association with the immediate environment, suitability for the level of the student and suggestions about materials. The suggestions made as a result of the research should be specific suggestions about the research results and guide what should be done to solve the problem at the theoretical or practical level and should be understandable for those who will do similar studies later. Although the suggestions are generally related to the research results, it has been seen that some suggestions that are not related to the research results are also included. In a study in which the level of graph literacy was determined, it was determined that there were general statements such as the teacher training policy of the universities and the in-service training of teachers (not related to the research results and the sub-problem of the research could not be fully understood) and non-research suggestions were also included.

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Grafik Okuryazarlığı Kapsamında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Çok Boyutlu İncelenmesi

Remzi NAMAL¹

Başvuru Tarihi: 02 Ağustos 2022, **Kabul Tarihi:** 05 Eylül 2022

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezlerin amaç, yöntem, sonuç ve öneriler açısından çok boyutlu olarak incelenmesidir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi resmi sitesi veri tabanında kayıtlı bulunan lisansüstü tezlerden ölçüt örnekleme yöntemi ile ulaşılan 9 adet lisansüstü tez oluşturmuştur. Veriler tematik içerik analizi yöntemiyle araştırma sorularıyla bağlantılı olarak 11 temaya ayrılarak tezlerin araştırma yılı, düzeyi, kategorisi, yöntemi, modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizi, araştırma konuları, elde edilen sonuçlar ve öneriler açısından analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler eğitiminde grafik okuryazarlığı kapsamında yapılan lisansüstü tezlerin çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde yapıldığı ve 2012-2017 yılları arasında konu ile ilgili herhangi bir tez çalışması yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Tezlerde konu olarak genellikle beceri ve kavrama düzeyi belirlemeye yoğunlaşıldığı; grafik çizme ve yorumlama becerisini geliştirmeye yeterince yer verilmediği görülmüştür. Veri toplama aracı olarak en fazla başarı testinin tercih edildiği görülmüştür. Tezlerdeki toplam çalışma grubunun yarısından fazlasının 7. sınıf öğrencilerinden oluştuğu ve grafik okuryazarlık düzeyinin en fazla ilişkili olduğu kategorilerin yerleşim yeri, cinsiyet, grafik çizme ve yorumlama becerisi kategorileri olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, tezlerde araştırma sonuçları ile doğrudan bağlantılı olmayan birtakım önerilere yer verildiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Grafik Okuryazarlığı, Lisansüstü Tezler, Sosyal Bilgiler

Etik Kurul İzni Tarih / Sayı : Etik kurul izni gerektirmeyen çalışma

1. Giriş

Grafikler sayısal verilerin simgeler kullanılarak görselleştirilmiş halidir (Seferoğlu, 2014). Günümüz dünyasında bilginin görsel sunumunun çok geniş bir yer kaplaması, grafiklerin günlük hayatta daha fazla yer almasını ve artan bir öneme sahip olmasını sağlamıştır. Bu durum ‘grafik okuryazarlığı’ kavramı ile ilgili çok çeşitli tanımlamaların yapılmasını sağlamıştır. Grafik okuryazarlığı, grafik çizme ve okuma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Fry, 1981). Son yıllara kadar görsel okuryazarlığın geniş kapsamı içerisinde değerlendirilen grafik okuryazarlığı, bilgi teknolojilerinin gelişmesi ve grafiklerin kullanım alanının oldukça geniş ve çeşitli olması nedeniyle günümüzde bağımsız bir okuryazarlık alanı olarak yer almaktadır (Braden & Baca, 1991; Alpan, 2008; Namal, 2019).

Grafik okuryazarlığının artan önemine paralel olarak yapılan bu genel tanımlamalara göre grafik okuryazarlığı, grafiklerle sunulan bilgileri anlama, grafiklerdeki önemli özellikleri tanımlama ve bu özellikleri grafikler bağlamında ilişkilendirme ve farklı grafik formatlarından çıkarsamalar yapabilme yeterliklerini içeren müstakil bir okuryazarlık alanıdır (Galesic & Retamero, 2011; Glazer, 2011; Zucker, Staudt & Tinker, 2015).

Öğretim programlarında (sosyal bilgiler, fen bilimleri, matematik vb.) ve çeşitli bilim alanlarında (sanat, mühendislik, istatistik vb.) yer alan grafik okuryazarlığı öğrencilerin grafik okuma, yorumlama, görsel materyallerden yüksek oranda yararlanma ve grafiklerle ilgili temel bilgiler edinmesini sağlamaktadır. Veri toplama, analiz yapma, çıkarım ve tahminde bulunma gibi çok önemli yeterliklerin de kazanılmasına doğrudan etki etmektedir (Fry, 1981; Okan, Retamero, Cokely & Maldonado, 2012; Anderson & Schulkin, 2014). Beceri öğretimi olarak grafik okuryazarlığı, farklı türdeki grafiklerin önemli özelliklerini tanımlayabilme ve bu özellikleri grafiklerle ilişkili olarak kullanabilmeyi içermektedir. Grafik okuryazarlığı, öğrencilere hem grafik yorumlama becerisi kazandırmakta hem de bilimsel içerik anlayışını artırmaya yardımcı olmaktadır (Zucker ve diğerleri 2015). Okul dönemiyle sınırlı olmayıp (özellikle birçok meslek alanı için) okul sonrası yaşam için de önemli bir beceri alanı olarak yaşam boyu var olmaya devam

¹ Dr. Öğretmen, M.E.B. nama2506@gmail.com 0000-0002-5593-691X

etmektedir (Davison, 2013). Grafik okuryazarlığı, öğrencilere sağladığı önemli yeterlikler ve güncel yaşamın içinde fazla yer bulması nedeniyle bir beceri öğretim alanı olarak çağdaş öğretim programlarında yer almaktadır (Namal, 2019).

Öğretim faaliyetlerinde sahip olduğu öneme rağmen grafik okuryazarlığı yakın döneme kadar müstakil bir beceri alanı olarak öğretim programlarında fazla yer bulamamıştır. Grafiklerin çoğu kez resim olarak kabul edilmesi ve sıkıcı bulunması, grafik okuryazarlığının sadece belli bir alana ait olduğu gibi önyargılar bu olumsuz durumun temel nedenleri olarak kabul edilmiştir (Nolan & Heinzen, 2009). Gerek günümüz dünyasının görsellerle çevrili olması, gerekse grafiklerin öğretim uygulamalarında öğrencilere sağladığı faydaların daha da belirginleşmesiyle, grafik okuryazarlığı ile ilgili beceriler son yıllarda öğretim programlarına daha fazla dahil edilmektedir. Özellikle yakın dönemde yeni nesil ölçme ve değerlendirme anlayışının uygulanması grafik okuryazarlığını bir beceri alanı olarak daha da önemli hale getirmiştir.

Öğretim uygulamalarına olan katkısı, öğrenciye sağladığı faydalar gibi üstünlükleri nedeniyle grafik okuryazarlığı, öğretim programları içerisinde beceri alanı olarak giderek artan bir öneme sahip olmakta ve daha geniş şekilde yer bulmaktadır. Öyle ki çağdaş eğitim programları grafik okuryazarlığını artık müstakil bir beceri alanı olarak kabul etmekte ve öğretim programlarında yer alan kazanımlarda grafik okuryazarlığı ile bağlantılı kazanımların sayısı artmaktadır. Dünyadaki modern öğretim programlarına benzer olarak Türkiye’de de grafik okuryazarlığı yenilenen öğretim programlarında müstakil bir beceri alanı olarak yer almaktadır. Türkiye’de uygulanmakta olan LGS (Liselere Giriş Sınavı) ve Türkiye’nin uluslararası düzeyde katıldığı PISA ve TIMSS gibi geniş ölçekli değerlendirmelerde yer alan soruların birçoğunun grafik okuryazarlığı ile ilişkili olması da grafik okuryazarlığı becerilerinin sahip olduğu öneme dair güçlü kanıtlar sunmaktadır.

Türkiye’de modern çağın ihtiyaçlarına uygun olarak öğretim programları yenilenmektedir. Yenilenen bu öğretim programlarında grafik okuryazarlığının, çeşitli kademelerde yer alan birçok dersin öğretim programında bir beceri alanı olarak yer aldığı görülmektedir. Fizik, matematik, fen bilimleri gibi derslerin öğretim programlarında grafik okuryazarlığı ile ilgili beceriler sıklıkla yer almaktadır. Benzer şekilde, sahip olduğu içeriğe uygun olarak grafik okuryazarlığı becerilerinin sıklıkla yer aldığı öğretim programlarından biri de sosyal bilgiler dersi öğretim programıdır (MEB, 2018).

Türkiye’de ve dünyada okutulmakta olan sosyal bilgiler dersi geniş bir sözel içeriğe sahiptir. Bu geniş içerik öğrenciler açısından çoğu zaman monotonluk, sıkıcılık ve öğrenilenlerin akılda kalmaması gibi bazı dezavantajlı durumlara neden olmaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminde görülen bu olumsuz durumları ortadan kaldırmak ve etkili öğrenmeyi sağlayabilmek amacıyla çok çeşitli destek materyallerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu destek materyallerinin ortak noktası görselliğe dayanmalarıdır. Grafikler bilgiyi artırma, beceri geliştirme, somutlaştırma, karmaşık sayısal verilerin görsel sunumunu pratik bir şekilde ve anlaşılabilir olarak sunma, bilginin alınması ve anlaşılmasını kolaylaştırma, analiz ve yorumlama yeteneğini geliştirme gibi çok sayıda avantaj sundukları için sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan en önemli görsel materyallerdendir (Namal, 2019). Sosyal bilgiler terminolojisinin, yapı ve fonksiyonlarının öğrenilmesini daha yönetilebilir ve hatırlanabilir hale getirmeyi sağlaması da grafiklerin sosyal bilgiler öğretiminde sunduğu önemli avantajlardandır (Aküzüm, 2015). Sosyal bilgilerde konu içeriğine bağlı olarak farklı türdeki grafikler kullanılmaktadır. Nüfus ve ekonomi ile ilgili içeriklerin bulunduğu konularda sütun grafiği, daire grafiği, çizgi grafiği, nüfus piramitleri; iklim içerikli konularda sıcaklık yağış grafikleri kullanılmaktadır. 4. ve 5. sınıf seviyesinde öğrenciler hava şartları, ekonomik faaliyetler, ürün türleri ve çeşitli konularda yapılan anketlerden elde edilen verileri grafik haline dönüştürebilir. Bu seviyede öğrencilerden sadece basit resimli grafikleri yapmaları beklenmektedir. Grafikler bazı matematik becerileri gerektirdiği için grafik çizme ve okuma ile ilgili daha ileri süreçler 6. ve 7. sınıf seviyelerinde gerçekleştirilmektedir (MEB, 2005).

Türkiye’de yapılandırmacı yaklaşım temel alınarak 2005 yılında uygulamaya başlanan ve son olarak 2018 yılında yenilenen sosyal bilgiler öğretim programlarında grafik çizme ve yorumlama becerisi yer almaktadır. 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında mekan algılama becerisi içerisinde alt bir beceri alanı olarak yer alan grafik çizme ve yorumlama becerisi 2018 sosyal bilgiler öğretim programında öğrencilere kazandırılması gereken 27 beceriden biri olarak yer almaktadır (MEB, 2005; 2018).

Grafik okuryazarlığı, bir okuryazarlık türü olarak yaşam boyu süren beceriler içermekte ve sosyal bilgiler öğretimine çok sayıda avantaj sağlamaktadır. Sahip olduğu bu önem nedeniyle sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı ile ilgili yapılan araştırmalarda hangi durumda olduğumuzu görmek

amacıyla bu çalışmaların çok boyutlu olarak incelenmesi gerekmektedir. Araştırma konusu ile ilgili daha önce yapılmış yeterli sayıda ve doyurucu çalışma bulunmamaktadır. Bu durum giderilmesi gereken bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu araştırma, konu ile ilgili eksikliği ortadan kaldırmaya bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin çok boyutlu olarak incelenmesini amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Tezlerin düzeylere göre dağılımı nedir?
2. Tezlerin kategorilere göre dağılımı nedir?
3. Tezlerin yıllara göre dağılımı nedir?
4. Tezlerin araştırma yaklaşımına göre dağılımı nedir?
5. Tezlerin araştırma modeline göre dağılımı nedir?
6. Tezlerin araştırma örneğine göre dağılımı nedir?
7. Tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı nedir?
8. Tezlerin veri analiz yöntemine göre dağılımı nedir?
9. Tezlerin araştırma konularına göre dağılımı nedir?
10. Tezlerin araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre dağılımı nedir?
11. Tezlerin yapılan önerilere göre dağılımı nedir?

2. Yöntem

2.1. Etik Kurul İzni

Araştırmanın verileri lisansüstü tezlerden elde edildiğinden araştırma için etik kurul raporu bulunmamaktadır. Bununla birlikte raporlama objektif bir şekilde gerçekleştirilmiş ve veri analizi sırasında gerekli hassasiyet gösterilerek bulgular değiştirilmeden net bir biçimde sunulmuştur. Araştırma sırasında herhangi bir ticari amaç güdülmemiştir.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konmasını amaçlayan ve nitel veri toplama tekniklerine dayanan nitel yaklaşım kapsamında doküman incelemesi modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi, bir alana özgü ve daha önceden alan yazında yer alan yazılı verilerin analiz edilmesidir. Yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmeye yarar (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 39; Yıldırım & Şimşek, 2018; Kırıl, 2020).

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi resmi sitesi veri tabanında bulunan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneğini Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi resmi sitesi veri tabanında taraması gerçekleştirilen, 2006-2020 yılları arasında yayımlanmış 9 adet lisansüstü tez oluşturmuştur.

2.4. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmaya veri toplamak amacıyla, 01.01.2006 - 31.12.2020 yılları arasında Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında yapılmış ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi resmi sitesi veri tabanında taranabilen 9 adet lisansüstü tez kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında yapılan lisansüstü tezlere ulaşabilmek için ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tezlerin seçiminde grafik okuryazarlığı, sosyal bilgiler, grafik, graph literacy, graphs, social studies anahtar kelimelerinin olması ve tezlerin erişime açık olması ölçütleri temel alınarak tarama yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizlerinden tematik analiz desenine göre incelenmiştir. Tematik analiz; ele alınan konuyu, incelenen çalışmaların ortak ve farklı noktalarına yönelik olarak nitel olarak sentezleyip oluşturulan temalarla eleştirel bir bakış açısıyla incelemeye olanak sunan araştırma yöntemidir (Au, 2007). Araştırmanın temaları anlamlılık analizi ile tezlerin araştırma yılı, seviyesi, kategorisi, amacı, yaklaşımı, modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizi, sonuçlar ve öneriler olarak

oluşturulmuştur. Veriler araştırmacı ve araştırmacı dışında başka bir öğretim üyesi tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Her iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak yapılan analizlerin tutarlılığı Miles ve Huberman 'ın (1994) güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)) kullanılarak belirlenmiştir. Hesaplama sonucunda araştırmacının güvenilirliği % 84 olarak bulunmuştur. Güvenirlik hesaplamasının %70'in üzerinde olması araştırmacının güvenilirlik kriterini sağladığını göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994).

Bulgular

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezlerin tematik analiz ile incelenmesinden elde edilen veriler tablolar halinde sunulmuştur. Tablo 1'de tezlerin düzeylere göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 1.

Tezlerin Düzeylere Göre Dağılımı

Tezlerin Düzeyi	f	%
Yüksek Lisans	8	89
Doktora	1	11
Toplam	9	100

Tablo 1 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılmış tezlerin 8 adetinin yüksek lisans, 1 adetinin ise doktora düzeyinde yapıldığı görülmektedir. Tablo 2'de tezlerin kategorilere göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 2.

Tezlerin Kategorilere Göre Dağılımı

Tezlerin Kategorisi	f	%
Araştırma - İnceleme	9	100
Kuramsal - Derleme	-	-
Toplam	9	100

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılmış tezlerin tamamının araştırma-inceleme kategorisinde yapıldığı, kuramsal-derleme kategorisinde herhangi bir tez yapılmadığı görülmektedir. Tablo 3'te tezlerin yapıldığı yıllara göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3.

Tezlerin Yapıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Düzyey	f	%
2020	Yüksek Lisans	1	11,11
2019	Doktora	1	11,11
2018	Yüksek Lisans	2	22,22
2011	Yüksek Lisans	2	22,22
2010	Yüksek Lisans	1	11,11
2007	Yüksek Lisans	1	11,11
2006	Yüksek Lisans	1	11,11
Toplam		9	100

Tablo 3 incelendiğinde 2011 (f=2) ve 2018 (f=2) yıllarında sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında ikişer; 2006 (f=1), 2007 (f=1), 2010 (f=1), 2019 (f=1), 2020 (f=1) yıllarında birer adet tez yapıldığı görülmektedir. 2019 yılında yapılan tezin doktora düzeyinde, diğer yıllarda yapılan tezlerin ise yüksek lisans düzeyinde yapıldığı görülmektedir. 2012-2017 yılları arasında konu ile ilgili

herhangi bir tez yapılmadığı anlaşılmaktadır. Tablo 4'te tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4.

Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

Yöntem Türü	f	%
Nitel Yöntem	1	11.11
Karma Yöntem	3	33.33
Nicel Yöntem	5	56
Toplam	9	100

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılmış tezlerin yarısından fazlasının (f=5) nicel yöntem kullanılarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Nicel yöntem kullanılarak yapılmış tezleri karma yöntem (f=3) takip etmektedir. Tabloya göre tezlerin araştırma yöntemlerine göre en az orana (f=1) sahip olan yöntem türü nitel yöntemdir. Tablo 5'te tezlerin araştırma modeline göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 5.

Tezlerin Araştırma Modeline Göre Dağılımı

Araştırmalar	Araştırma Modeli	f	%
Betimsel Araştırmalar	Örnek Olay	1	11.11
	Tarama	4	44.45
Analitik Araştırmalar	Yakınsayan Paralel	1	11.11
Karma Araştırmalar	Deneysel	3	33.33
Toplam		9	100

Tablo 5 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezlerde en yüksek oranın tarama modeline (f=4) ait olduğu görülmektedir. Tarama modelinden sonra en yüksek oran deneysel modelde (f=3) görülmektedir. En düşük orana sahip iki model ise örnek olay (f=1) ve yakınsayan paralel (f=1) modelidir. Tablo 6'da tezlerin araştırma örneklemine göre dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 6.

Tezlerin Araştırma Örneğine Göre Dağılımı

Örneklem	f	%	
Öğrenci	4. sınıf	-	
	5. sınıf	-	
	6. sınıf	722	23.79
	7. sınıf	2053	67.64
	8. sınıf	98	3.23
Öğretmen Adayı	4. sınıf	50	1.65
Öğretmen		112	3.69
Toplam		3035	100

Tablo 6 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılmış lisansüstü tezlerin örneklem seçimi dağılımına göre en fazla oran öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin kendi içinde sınıf seviyelerine göre dağılımında ise en fazla oranın 7. sınıf öğrencilerine (f=2053) ait olduğu görülmektedir. 7. sınıfların ardından en fazla örneklemin 6. sınıflardan (f=722) seçildiği görülmektedir. Öğrenci örnekleminde en az oranın 8. sınıf öğrencilerine (f=98) ait olduğu görülmektedir. 4 ve 5. sınıfların öğrenci örnekleminde hiç yer almadığı görülmektedir. Tablo 6'ya göre genel örneklem içerisinde öğrenci örnekleminde sonra en yüksek oranın öğretmenlere (f=112) ait olduğu görülmektedir. Örneklem içerisinde en az oran ise öğretmen adaylarına (f=50) aittir. Bu verilere göre sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan

lisansüstü tezlerde örneklem olarak öğrencilerle en fazla çalışıldığı görülmektedir. Öğrenci örneklemini içerisinde en fazla çalışılan sınıfın ise 7. sınıf öğrencileri olduğu görülmektedir. Tablo 7’de sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 7.

Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Aracı	f	%
Anket	3	23.07
Görüşme	4	30.77
Başarı Testi	6	46.16
Toplam	13	100

Tablo 7 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan tezlerde en fazla kullanılan veri toplama aracının başarı testi (f=6) olduğu görülmektedir. Başarı testini görüşme (f=4) ve anket (f=3) takip etmektedir. Tablo 8’de tezlerde kullanılan veri analizlerinin dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 8.

Tezlerde Kullanılan Veri Analizlerinin Dağılımı

Veri Analizi	f	%	
Nicel	Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi	1	5
	Mann Whitney U Testi	1	5
	Bonferroni	1	5
	Basit Doğrusal Regresyon	1	5
	Kolmogorov-Smirnov	1	5
	Levene	1	5
	LSD	1	5
	Frekans-Yüzde	4	20
	ANOVA	4	20
	t testi	4	20
Nitel	İçerik Analizi	1	5
Toplam		20	100

Tablo 8 incelendiğinde tezlerde kullanılan verilerin analizinde en yüksek oranlar nicel yöntemlerden t testi, ANOVA ve frekans-yüzde (f=4)’ye ait olduğu görülmektedir. Non parametrik testlerden Mann Whitney U ve Wilcoxon işaretli sıralar testlerinin de (f=1) tezlerdeki veri analizlerinde kullanıldığı görülmektedir. Nitel yaklaşımlarda içerik analizinin (f=1) kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan tezlerin araştırma konuları, elde edilen genel sonuçlar ve önerilere göre incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Tablo 9’da tezlerin araştırma konularına göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 9.

Tezlerin Araştırma Konularına Göre Dağılımı

Konu	f	%
Öğretmen Adaylarının Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerilerine Dair Görüşlerinin İncelenmesi	1	11,11
Öğrencilerinin Grafik Okuryazarlığı Seviyesinin Belirlenmesi	1	11,11
Öğrencilerin Grafik Çizme ve Yorumlama Becerisinin Geliştirilmesi	1	11,11

Grafik ve Harita Kullanımının Öğretimi Destekleme Düzeyinin Belirlenmesi	1	11,11
İstatistik ve Grafik Kullanım Tekniklerinin Grafik Okuma Becerisine Etkisinin Saptanması	1	11,11
Öğrencilerin Grafik Çizme ve Okuma Beceri Düzeylerinin İncelenmesi	1	11,11
Grafik Hazırlama ve Okumaya Dayalı Etkinliklerin Akademik Başarıya Etkisinin İncelenmesi	1	11,11
Harita, Grafik ve Şekillerin Kavranma Düzeylerinin Belirlenmesi	1	11,11
Öğrencilerin Matematik Becerileri ile Harita, Grafik ve Tablo Okuma Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	1	11,11
Toplam	9	100

Tablo 9 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerde araştırmacıların genellikle beceri ve kavrama düzeyi belirleme bağlamında konu belirlediği görülmektedir.

Tezlerden elde edilen sonuçlar; öğretim uygulamaları, grafik türü, öğrencilerin grafik okuryazarlığı beceri düzeyleri, grafik okuryazarlık düzeyinin çeşitli değişkenlerle olan ilişkisi, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının görüşleri, öğrencilerin görüşlerine göre incelenmiştir. Tablo 10’da tezlerde uygulanan öğretim uygulamalarına göre elde edilen sonuçlar gösterilmiştir.

Tablo 10.

Öğretim Uygulamalarına Göre Sonuçlar

Sonuçlar	f	%
İstatistik ve Grafik Kullanım Tekniklerinin Kullanıldığı Öğretim Uygulaması Grafik Oluşturma Becerisini Olumlu Etkilemektedir	1	12.50
İstatistik ve Grafik Kullanım Tekniklerinin Kullanıldığı Öğretim Uygulaması Grafik Okuma Becerisini Olumlu Etkilemektedir	1	12,50
Beceri Öğretim Aşamalarına Göre Yapılan Öğretim Uygulaması Grafik Çizme ve Yorumlama Becerisini Olumlu Etkilemektedir	1	12.50
Beceri Öğretim Aşamalarına Göre Yapılan Öğretim Uygulaması Akademik Başarıyı Olumlu Etkilemektedir	1	12.50
Etkinlik Temelli Öğretim Uygulaması Akademik Başarıyı Olumlu Etkilemektedir	2	25
Etkinlik Temelli Öğretim Uygulaması Grafik Çizme ve Yorumlama Becerisini Olumlu Etkilemektedir	2	25
Toplam	8	100

Tablo 10 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerde etkinlik temelli öğretim uygulamalarının grafik çizme ve yorumlama becerisini (f=2) ve akademik başarıyı (f=2) olumlu etkilediği sonuçları en yüksek oranlara sahiptir. Beceri öğretim aşamalarına uygun olarak yapılan öğretim uygulamasının da hem grafik çizme ve yorumlama becerisi (f=1) hem de akademik başarı (f=1) üzerinde olumlu etkisinin olması sonucu da dikkat çekmektedir. Tablo 11’de grafik türü değişkenine göre tezlerden elde edilen sonuçların dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 11.

Grafik Türü Değişkenine Göre Sonuçlar

Sonuçlar	f	%
Sütun ve çizgi grafiği içeren sorularda başarı düzeyi düşüktür	1	12.50
Öğrenciler tek boyutlu grafikleri okumada daha başarılıdır	1	12.50
Öğrenciler daire grafiğini çizmede daha başarılıdır	1	12.50
Öğrencilerin çizme ve yorumlama becerisinde sütun grafiğinden sonra en	1	12.50

başarılı oldukları grafik türü daire grafiğidir

Öğrencilerin çizme ve yorumlamada en başarılı oldukları grafik türü sütun grafiğidir	2	25
Öğrencilerin çizme ve yorumlamada en zorlandıkları grafik türü çizgi grafiğidir	2	25
Toplam	8	100

Tablo 11 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerde grafik değişkenine göre öğrencilerin sütun grafiği çizme ve yorumlama becerisinde daha başarılı oldukları (f=2), çizgi grafiği çizme ve yorumlama becerisinde ise yeterli başarıyı gösteremedikleri f=2) en sık rastlanan sonuçlardır. Tablo 12’de öğrencilerin grafik okuryazarlığı beceri düzeylerine göre elde edilen sonuçların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 12.

Öğrencilerin Grafik Okuryazarlığı Beceri Düzeylerine Göre Sonuçlar

Sonuçlar	f	%
Öğrencilerin Grafik Okuryazarlık Becerileri Orta Düzeydedir	1	25
Öğrencilerin Grafik Okuma Becerisi Orta Düzeydedir	1	25
Öğrencilerin Grafik Çizme Becerisi Yetersizdir	1	25
Öğrenciler Grafik Çizme Becerisinde Grafik Yorumlama Becerisine Göre Daha Başarılıdır	1	25
Toplam	4	100

Tablo 12 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin öğrencilerin grafik okuryazarlık beceri düzeylerine göre elde edilen sonuçlarında, öğrencilerin grafik okuryazarlıklarının orta düzeyde (%25), grafik okuma becerilerinin orta düzeyde olduğu (%25), grafik çizme becerilerinin yetersiz (%25) oldukları ve grafik çizme becerisinde grafik yorumlamaya göre daha başarılı (%25) olduğu görülmektedir. Tablo 13’te grafik okuryazarlık düzeyinin çeşitli değişkenlerle olan ilişkisine göre sonuçların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 13.

Grafik Okuryazarlık Düzeyinin Çeşitli Değişkenlerle İlişkisine Göre Sonuçlar

Değişkenler	f	%
Öğretmenlerin Mezun Olduğu Okul Türü	1	4.35
Öğretmenlerin Mesleki Kıdemi	1	4.35
Yaş (Öğrenci)	1	4.35
Cinsiyet (Öğretmen)	1	4.35
Öğretmen	1	4.35
Öğrenme Ortamı	1	4.35
Materyal	1	4.35
Genel Not Ortalaması	1	4.35
Sosyal Bilgiler Dersi Not Ortalaması	1	4.35
Sınıf Düzeyi	1	4.35
Matematik Beceriler	1	4.35
Okul Türü	1	4.35
Grafik Türü	1	4.35
Çizme ve Yorumlama Becerisi	3	13.03
Yerleşim Yeri	3	13.03
Cinsiyet (Öğrenci)	4	17.39

Toplam	23	100
--------	----	-----

Tablo 13 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin grafik okuryazarlığının çeşitli değişkenlerle ilişkisine göre sonuçlarının dağılımı görülmektedir. Buna göre grafik okuryazarlığı üzerindeki etkisi en fazla araştırılan değişken cinsiyet (öğrenci) (f=4) değişkenidir. Cinsiyet (öğrenci) değişkenini yerleşim yeri f=3) ve çizme ve yorumlama becerisi (f=3) değişkenleri takip etmektedir. Tablo 13'e göre sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerde grafik okuryazarlığı üzerinde etkisi araştırılan birbirinden farklı 16 adet değişkenin bulunduğu görülmektedir. Tablo 14'te araştırmalara katılan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının araştırmalar kapsamındaki görüşlerine göre tez sonuçlarının dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 14.

Araştırmalara Katılan Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Sonuçlar

Sonuçlar	f	%
Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerisi Kazandırmada Sosyal Bilgiler Dersi Yeterlidir (A)	1	12.50
Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerisi Kazandırmak İçin Farklı Yöntem ve Araçlara Gerek Vardır (A)	1	12.50
Tablo, Grafik ve Diyagram Çizme ve Yorumlama Becerisi Sayısal Verilerin, Bir Durum ya da Olayın Görsellerle İfade Edilmesidir (A)	1	12.50
Grafiklerin Kavranma Durumuna Etki Eden Çeşitli Değişkenler (Ders Kitabı, Ders Saati, Müfredat, Materyaller, Motivasyon, Ders Planı, Ders Dışı Etkinlikler) Bulunmaktadır (Ö)	1	12.50
Grafiklerin Kavranma Düzeyini Artırmada Öğretmen En Önemli Faktördür (Ö)	1	12.50
Grafiklerin Kavranma Durumuna Etki Eden Çeşitli Değişkenler (Ders Kitabı, Ders Saati, Müfredat, Materyaller, Motivasyon, Ders Planı, Ders Dışı Etkinlikler) Yetersizdir (Ö)	1	12.50
Grafiklerin Kavranma Düzeyinin Yetersiz Olmasında Bireysel Farklılıkların Dikkate Alınmaması Bir Etkendir (Ö)	1	12.50
Beceri Kavramı Bir İş Yapabilme ya da Kazanılması Gereken Davranıştır (Ö)	1	12.50
Toplam	8	100

*A: öğretmen adayı, Ö: Öğretmen

Tablo 14 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin sonuçlarında öğretmenler ve öğretmen adaylarının araştırmalar kapsamındaki görüşlerinin dağılımı görülmektedir. Araştırmaların sonuçlarında farklı görüşler ortaya çıksa da grafiklerin kavranmasında materyal ve yöntem-teknik çeşitliliği konusunda benzer görüşler olduğu görülmektedir. Tablo 15'te tezlerdeki araştırmalara katılan öğrencilerin görüşlerine göre sonuçlarının dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 15.

Araştırmalara Katılan Öğrencilerin Görüşlerine Göre Sonuçlar

Sonuçlar	f	%
Grafik Çizmenin Zor Olmasının Nedeni Grafiklerin Karışık Olmasıdır	1	10
Grafik Çizmek Grafik Okumaktan Daha Zordur	1	10
Çizilmesi ve Okunması En Kolay Grafik Türü Sütun Grafiğidir	1	10
Çizilmesi ve Okunması En Zor Grafik Türü Çizgi Grafiğidir	1	10
Grafik Kullanımının Öğrenmeye Olumlu Katkısı Vardır	2	20
Grafiklerin Kullanımı Nüfus Konularının Öğretimini Olumlu Etkilemektedir	2	20
Grafiklerin Kullanımı Sosyal Bilgiler Dersine İlgiyi Artırmaktadır	2	20
Toplam	10	100

Tablo 15 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin öğrenci görüşleri açısından sonuçlarının dağılımı gösterilmektedir. Buna göre grafik kullanımının öğrenmeye olumlu katkısının olduğu ($f=2$), nüfus konularının öğretiminde olumlu etkisinin olduğu ($f=2$) ve sosyal bilgiler dersine karşı ilgiyi artırdığı ($f=2$) sonuçları dikkat çekmektedir. Tablo 16'da tezlerde yer alan önerilerin çeşitli değişkenlere göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 16.

Tezlerde Yer Alan Önerilerin Dağılımı

Öneriler	f	%
Öğretmen Özellikleri Geliştirilmelidir	1	2.44
Seçmeli Ders Oluşturulmalıdır	1	2.44
Müfredat Yeniden Ele Alınmalıdır	1	2.44
Diğer Derslerle İşbirliğine Gidilmelidir	2	4.88
Öğretmen Yetiştirme Anlayışı Gözden Geçirilmelidir	2	4.88
Yöntem ve Teknikler Uygun Hale Getirilmelidir	3	7.32
Öğretim Ortamı Uygun Olarak Düzenlenmelidir	3	7.32
Yeni Araştırmalar Yapılmalıdır	3	7.32
Öğrenci Seviyesine Uygunluk Gözetilmelidir	4	9.76
Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri Düzenlenmelidir	4	9.76
Gerçek Yaşam-Yakın Çevreyle İlişkilendirme Sağlanmalıdır	5	12.20
Materyal Temin Edilmelidir	6	14.63
Beceri-Etkinlik-Uygulama Uyumu Sağlanmalıdır	6	14.63
Toplam	41	100

Tablo 16 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin önerilerinin dağılımında en yüksek oranın beceri-etkinlik-uygulama ($f=6$) ve materyal ($f=6$) değişkenlerini kapsayan önerilere ait olduğu görülmektedir. Gerçek yaşam-yakın çevreyle ilişkilendirme ($f=5$) hizmetiçi eğitim ($f=4$) ve öğrenci seviyesine uygunluk ($f=4$) kapsayan önerilerin de genel tablo içerisinde yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Tablo 16'ya göre yeni araştırmalar ($f=3$), öğretim ortamı ($f=3$) ve yöntem ve teknik ($f=3$) kapsayan önerilerin de oranı da dikkat çekmektedir. Tablo 16'daki verilerde en düşük oranların seçmeli ders ($f=1$), öğretmen özellikleri ($f=1$) ve müfredat ($f=1$) kapsamındaki önerilere ait olduğu görülmektedir.

3. Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında yapılan lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2006-2020 yılları arasında yapılmış, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi resmi sitesi veri tabanından erişim sağlanabilen ve içerik kısıtlaması olmayan 9 adet lisansüstü tez (Yıldız, 2006; Göksel, 2007; Akgün, 2010; Köse, 2011; Pala, 2011; Keskin, 2018; Kranda, 2018; Namal, 2019; Kuruyer, 2020) oluşturmuştur. Doküman analizi modeli kullanılarak elde edilen araştırma verileri tematik içerik analizi yöntemiyle araştırma sorularıyla bağlantılı olarak 11 temaya ayrılarak 3 alt problem başlığı altında tezlerin araştırma yılı, düzeyi, kategorisi, yaklaşımı, modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizi, araştırma konuları, elde edilen sonuçlar ve öneriler değişkenleri açısından analiz edilmiştir. Araştırma bulguları incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tezlerin yapıldığı yıl ile ilgili bulgular incelendiğinde tezlerin 2006, 2007, 2010, 2019 ve 2020 yıllarında 1 adet, 2011 ve 2018 yıllarında ise ikişer adet olarak yapıldığı görülmektedir. Yıllara göre dağılımda elde edilen bulgularda 2012-2017 yılları arasında sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında herhangi bir tez çalışmasının yapılmadığı görülmektedir. Bu durum grafik okuryazarlığının lisansüstü araştırmalarda neden yeterli sayıda yer bulamadığını göstermektedir.

Tezlerin düzeylere göre dağılımından elde edilen bulgularda tezlerin 8 adetinin yüksek lisans düzeyinde, 1 adetinin ise doktora düzeyinde yapıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında yapılan tezlerde doktora düzeyinde yeterince tez çalışması yapılmamış olması dikkat çekmektedir. Alan yazın incelendiğinde sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, sosyal bilgiler öğretiminde ve eğitim alanında okuryazarlık başlığı altında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmalar (Haçat & Demir, 2019; Güleç & Hüdavendigâr, 2020) yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımıyla ilgili bulgular incelendiğinde çoğunlukla nicel yaklaşım ve karma yaklaşımın kullanıldığı görülmektedir. Nicel yaklaşımda araştırmacı gözlem veya ölçümlerle veri toplarken ve bu verileri analiz ederken, sürece kişisel yargı ve yorumlarını katmamaya çalışır. Gerçekler arasındaki ilişkileri bulmak için daha çok istatistiksel yöntemler kullanılmakta ve sonuçlar sayısal olarak ifade edilmektedir (Çepni, 2001). Karma yaklaşım ise nicel ve nitel yaklaşımın birlikte kullanıldığı ve araştırma probleminin daha iyi anlaşıldığı yaklaşımdır (Creswell & Plano, 2006). Bu bağlamda, tezlerde kullanılan araştırma yaklaşımlarından hareketle tezlerde gözlem ve ölçümlere dayalı istatistiksel yöntemler kullanıldığı görülmektedir. Tezlerin araştırma yaklaşımlarına bağlı olarak tezlerin önemli bir kısmında nicel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Şimşek (2019) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada 2010-2017 yılları arasında sosyal bilgiler eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerde en çok kullanılan araştırma yaklaşımının nicel yaklaşım olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırmalardan elde edilecek verilerin güvenilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir bir şekilde ortaya koyabilmeye imkan vermesi nedeniyle, incelenen tezlerde en fazla nicel yaklaşımın ve nicel yaklaşım kapsamındaki veri analiz yöntemlerinin tercih edildiği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgularda sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı kapsamında 2006-2020 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerde veri toplama aracı olarak en fazla başarı testinin kullanıldığı görülmektedir. Dilek Baysan ve Öztürk (2019)'ün araştırmasında sosyal bilgiler eğitimi yapılan yüksek lisans tezlerinde veri toplama aracı olarak görüşme ve başarı testinin en fazla kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma konusu tezlerde veri toplama aracı olarak en fazla başarı testi kullanılmasının bilgi düzeyinde zaman içinde meydana gelen değişimi ölçme amacı taşıması olasıdır.

Araştırma modeline göre elde edilen bulgularda, tezlerde en sık kullanılan araştırma modelinin betimsel tarama modeli olduğu görülmektedir. Tezlerde sıklıkla betimsel tarama modelinin kullanılması, araştırmacıların var olan bir durumu olduğu gibi tanımlama hedeflerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Tezlerde betimsel tarama modelinden sonra en sık kullanılan araştırma modelinin deneysel model olması araştırmacıların değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini keşfetmeyi amaçlamalarından kaynaklanması olasıdır (Büyüköztürk, 2016). Akaydın ve Kaya (2015)'nin araştırmasında sosyal bilgiler ve hayat bilgisi alanında yapılan araştırmalarda en sık kullanılan modellerin betimsel tarama modeli ve deneysel modeller olduğu tespit edilmiştir.

Örnekleme göre dağılımda tezlerden elde edilen bulgulara göre, örneklem olarak en yüksek orana ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin sahip olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde 7. sınıfta ekonomi ve nüfus gibi grafiklerle bağlantılı konuların yer alması nedeniyle örneklem olarak 7. sınıf öğrencilerinin sıklıkla belirlenmesini sağladığı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına benzer nitelikte Haçat ve Demir (2018)'in araştırmasında da sosyal bilgiler eğitimi yapılan lisansüstü tezlerde örneklem grubunda en fazla 7. sınıf öğrencilerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tezlerin araştırma konularına göre dağılımında genel olarak öğrencilerin grafik okuryazarlık düzeyinin belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir. Araştırmacıların halihazırdaki grafik okuryazarlık düzeyinin hangi düzeyde olduğunu çeşitli değişkenler açısından inceleme ve ölçümler yaparak belirlemek amacıyla konu seçiminde bu yönelimleri göstermesi olasıdır.

Sonuçlara göre elde edilen dağılımlarda etkinlik ve beceri temelli öğretim uygulamalarının öğretimi olumlu etkilediği, derse karşı ilgiyi artırdığı ve akademik başarıya olumlu etki ettiği sonuçları

görülmektedir. . Buna göre tezlerde gerçekleştirilen grafik okuryazarlığı destekli öğretim uygulamalarının öğrenme üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Budanur (2004) araştırmasında öğretimde uygulanan yöntemlerin akademik başarıyı artırıcı etki gösterdiğini tespit etmiştir. Tezlerden elde edilen araştırma sonuçlarına göre en dikkat çekici noktalardan biri öğrencilerin en zorlandıkları grafik türünün çizgi grafiği, en az zorlandıkları grafik türünün ise sütun grafiği olmasıdır. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda (Wainer, 1980; Bell, Brakke & Swan, 1987; Kwon, 2002; Schield, 2006; Yayla & Özsevgeç, 2014) öğrencilerin zorlandıkları grafik türünün çizgi grafiği olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Sütun grafiği ve daire grafiğinin ilk bakışta daha kolay anlaşılabilir olması ve çizgi grafiğin daha karmaşık görünmesinin bu durumun olası sonucu olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre grafik okuryazarlığını en sık etkileyen değişkenler cinsiyet (öğrenci), yerleşim yeri ve çizme ve yorumlama becerisidir ve grafik okuryazarlığı üzerinde çok sayıda değişkenin etkisi vardır. Grafik çizme ve yorumlamanın çok boyutlu bir beceri alanı olması bu durumun olası nedenidir.

Tezlerden elde edilen önerilerin çeşitli değişkenlere göre dağılımında, tezlerdeki önerilerde en fazla beceri-etkinlik-uygulama, gerçek yaşam-yakın çevreyle ilişkilendirme, öğrenci seviyesine uygunluk ve materyallerle ilgili önerilere yer verildiği görülmektedir. Araştırma sonucunda yapılan önerilerin araştırma sonuçları ile ilgili özel öneriler olması ve problemin kuramsal veya uygulama düzeyinde çözümü için neler yapılması ile ilgili yol gösterici olması ve daha sonra benzer çalışma yapacaklar içinde anlaşılır olması gerekmektedir (Karasar, 2009; Arıkan, 2013, Çepni; 2018). Öneriler genel olarak araştırma sonuçlarıyla ilişkili olmasına rağmen araştırma sonuçlarıyla ilgisi olmayan bazı önerilere de yer verildiği görülmüştür. Grafik okuryazarlık düzeyinin belirlendiği bir çalışmada üniversitelerin öğretmen yetiştirme politikası ve öğretmenlerin hizmetiçi eğitime alınması gibi genel ifadelerin olduğu (araştırma sonuçlarıyla ilgisi olmayan ve araştırmanın hangi alt probleminden elde edildiği tam olarak anlaşılabilen) araştırma dışı önerilere de yer verildiği tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler getirilmektedir:

1. Sosyal bilgiler öğretiminde grafik okuryazarlığı ile ilgili araştırmaların sayısının artırılması önerilmektedir.
2. Çizgi grafiği çizme ve yorumlama becerisindeki güçlükleri ortadan kaldırmaya yönelik araştırmalar yapılması önerilmektedir.
3. Yeni araştırmalarda öğretmen adaylarının örneklem içindeki oranının artırılması önerilmektedir.
4. Araştırma sonuçlarıyla doğrudan bağlantısı olmayan genel öneriler getirmekten kaçınılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akaydın, B. B., & Kaya, S. (2015). Türkiye’de ilkökul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler alanında yapılan ve ulusal indeksli dergilerde yayınlanan araştırmalara yönelik bir inceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30).
- Akgün, İ. H. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler 7. sınıf öğrencilerinin grafik okuma ve hazırlama becerisini kazanma düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Aküzüm, C. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan öğretim materyalleri. R. Sever (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 275-306). Ankara: Nobel.
- Alpan, G., & ALPAN, G. (2008). Görsel okuryazarlık ve öğretim teknolojisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 74-102.
- Anderson, B. L., & Schulkin, J. (Eds.). (2014). *Numerical reasoning in judgments and decision making about health*. Cambridge University Press.
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Au, W. (2007). High-stakes testing and curricular control: A qualitative metasynthesis. *Educational researcher*, 36(5), 258-267.
- Bell, A., Brekke, G., & Swan, M. (1987, July). Misconceptions, conflict and discussion in the teaching of graphical interpretation. In *Proceedings of the second international seminar: Misconceptions and educational strategies in science and mathematics* (Vol. 1, pp. 46-58).
- Braden, R. A., & Baca, J. C. (1991). Toward a conceptual map for visual literacy constructs. In *Meeting of the International Visual Literacy Association, Washington, DC* (pp. 151-160).

- Budanur, T. (2004). *Coğrafya öğretiminde görsel araçlardan grafiklerin etkili ve yerinde kullanımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Deneyisel desenler: öntest-sontest kontrol gruplu desen ve veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çepni, S. (2001). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Erol Ofset Matbaacılık.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2006). Understanding mixed methods research. *Designing and conducting mixed methods research*, 1-19.
- Davison, B. K. (2013). *Universal graph literacy: understanding how blind and low vision students can satisfy the common core standards with accessible auditory graphs* (Doctoral dissertation, Georgia Institute of Technology).
- Dilek, A., Baysan, S., & Öztürk, A. A. (2018). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan yüksek lisans tezleri: bir içerik analizi çalışması. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2).
- Fry, E. (1981). Graphical literacy. *Journal of Reading*, 24(5), 383-389.
- Galesic, M. & Garcia-Retamero, R. (2011). Graph literacy: A cross-cultural comparison. *Medical Decision Making*, 31(3), 444-457.
- Glazer, N. (2011). Challenges with graph interpretation: A review of the literature. *Studies in science education*, 47(2), 183-210.
- Göksel, O. (2007). *Sosyal bilgiler öğretiminde harita ve grafik kullanımının eğitimi destekleme düzeyi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Güleç, S. & Hüdavendigar, M. N. (2020). Sosyal bilgiler eğitimi alanında okuryazarlık becerisi başlığında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 24-36.
- Haçat, S. O., & Demir, F. B. (2018). Sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan doktora tezlerinin değerlendirilmesi (2002-2018). *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 948-973.
- Haçat, S. O., & Demir, F. B. (2019). Eğitim alanında okuryazarlık üzerine yapılan lisansüstü tezlerin analizi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 116-145.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Keskin, G. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde grafik hazırlama ve okuma becerisine dayalı etkinliklerin akademik başarıya katkısının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Köse, M. A. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde istatistik ve grafik kullanım tekniklerinin öğrencilerin grafik okuma becerisine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kranda, S. (2018). *7. Sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki grafik okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kuruyer, D. (2020). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisine ilişkin görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Kwon, O. N. (2002). The effect of calculator-based ranger activities on students' graphing ability. *School Science and Mathematics*, 102(2), 57-67.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4-5. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı 4,5,6, ve 7. Sınıflar*. Ankara: MEB.
- Namal, R. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde grafik çizme ve yorumlama becerisinin geliştirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Namal, R. (2019). Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama becerisi. B. Aksoy, B. Akbaba & B.Kılcan (Ed.), *Sosyal bilgilerde beceri eğitimi içinde* (s. 517-535). Ankara: Pegem.
- Nolan, S. A., & Heinzen, T. E. (2009). Graphing literacy in the psychology major: Florence Nightingale and the creation of a beautiful display of data. *American Psychological Society Observer*, 22, 33-36.
- Okan, Y., Garcia-Retamero, R., Cokely, E. T., & Maldonado, A. (2012). Individual differences in graph literacy: Overcoming denominator neglect in risk comprehension. *Journal of Behavioral Decision Making*, 25(4), 390-401.
- Pala, Ş. M. (2011). *Matematik becerisinin sosyal bilgiler derslerindeki harita, grafik ve tablo okuma becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Schild, M. (2006). Statistical literacy survey analysis: Reading graphs and tables of rates and percentages. In *Proceedings of the Sixth International Conference on Teaching Statistics*. Ciudad del Cabo: International Statistical Institute and International Association for Statistical Education.
- Seferoğlu, S. S. (2014). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Wainer, H. (1980). A test of graphicacy in children. *Applied Psychological Measurement*, 4(3), 331-340.
- Yayla, G., & Özsevgeç, T. (2015). Ortaokul öğrencilerinin grafik becerilerinin incelenmesi: Çizgi grafikleri oluşturma ve yorumlama. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 1381-1400.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım Ali & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

- Yıldız, L. (2006). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler derslerindeki harita, grafik ve şekillerin kavranma düzeyi (Aksaray ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Zucker, A., Staudt, C., & Tinker, R. (2015). Teaching graph literacy across the curriculum. *Science Scope*, 38(6), 19.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırmanın tamamı yazar Remzi NAMAL tarafından gerçekleştirilmiştir.